

جہان اسلام
دکتر سید یحییٰ صفوی

کتاب اول
وہمال آفرینا
غزب لہیا

کتاب اول مجموعہ جہان اسلام

جہان اسلام شمال آفریقا و غرب آسیا

دکتر سید یحییٰ صفوی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سرشناسه	: صفوی، سید یحیی، ۱۳۳۱
عنوان و نام پدیدآورندگان	: جهان اسلام: شمال آفریقا و غرب آسیا / مدیر گروه تحقیق سید یحیی صفوی؛ گروه تحقیق علیرضا قرشچی... [و دیگران].
مشخصات نشر	: تهران: شکیب، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری	: ۴۶۹ ص: مصور، جدول.
فروست	: مجموعه جهان اسلام؛ کتاب اول.
شلیک	: ۳-۲۶-۲۶۹۵-۹۶۴-۹۷۸-۳۲۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: گروه تحقیق علیرضا قرشچی، احمد صدیقی، حمزه صفوی، صادق جوکار، مصطفی مهرورزی.
موضوع	: کشورهای اسلامی
شناسه افزوده	: قرشچی، علیرضا، ۱۳۴۶ -
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۱: ۷ص/ ۶/ ۳۵/ ۵/ ۹۰
رده بندی دیوبی	: ۹۰۹۰۹۷۶۷۱:
شماره کتاب شناسی ملی	: ۲۹۷۰۸۱۴:

کتاب اول مجموعه جهان اسلام

جهان اسلام

شمال آفریقا و غرب آسیا

دکتر سید یحیی صفوی

کتاب اول مجموعه جهان اسلام
جهان اسلام
شمال آفریقا و غرب آسیا

مدیر گروه تحقیق: دکتر سید یحیی صفوی

گروه تحقیق: علیرضا فرشچی، احمد صدقی، حمزه صفوی، صادق جوکار و مصطفی مهرورزی

طرح جلد: گروه خلاقیت آیدیا لیست

صفحه آرایبی: وحید ملکی، نسربین پورکاسه گر

صاحب اثر: موسسه آینده پژوهی جهان اسلام

ناشر: انتشارات شکیب

چاپ: انتشارات شکیب

شمارگان: ۳۰۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۱

قیمت: ۳۲۰,۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۶۹۵-۲۶-۳

نشانی مرکز پخش: تهران

تمام حقوق این اثر برای موسسه آینده پژوهی جهان اسلام محفوظ است.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُبِينٌ يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُلَ السَّلَامِ وَيُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِهِ وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ.^(۱)

طی سال‌ها تدریس جغرافیای سیاسی در مقاطع دکتری و کارشناسی ارشد در دانشگاه‌های مختلف (تهران، علامه طباطبائی، امام حسین (ع)، شهید بهشتی و...) نیاز دانشجویان این رشته را به شناخت تغییر و تحولات اجتماعی، سیاسی و اقتصادی جدید (۲۰۱۰ به بعد) کشورهای جهان اسلام به ویژه مناطق استراتژیکی همچون شمال آفریقا، غرب آسیا، آسیای مرکزی و جنوب شرق آسیا احساس کردم. چنین نیازی در بین دانشجویان رشته‌های روابط بین‌الملل و علوم سیاسی نیز وجود دارد.

هم‌اکنون بیش از یکسال از نهضت‌های بیداری اسلامی ملت‌های مسلمان و شجاع و کهن مصر، لیبی، یمن و بحرین می‌گذرد و عموم مردم جهان، اطلاعات کاملی از خصوصیات نظام سیاسی و مسائل فرهنگی، اقتصادی این کشورها ندارند. حتی در برخی از کنفرانس‌های برگزار شده بین‌المللی و منطقه‌ای با شرکت مسئولان کشورهای اسلامی، که آنها نیز در اظهار نظرشان نگاه جامع و راهبردی به توانمندی‌های عظیم فرهنگ و تمدن اسلامی و فرصت‌ها و چالش‌های پیش روی جهان اسلام در زمان حاضر نداشته‌اند.

بیش از صد سال گذشته اساتید دانشگاه‌های ایران و کشورهای اسلامی تکرار کننده متون ترجمه‌ای غربی‌ها در علوم مختلف از جمله علوم انسانی که تفاوت ریشه‌ای با فلسفه‌ی علم و تفکر اندیشمندان اسلامی دارد، بوده‌اند. اما به فضل الهی طی چند دهه‌ی گذشته شاهد رشد و شکوفایی علمی اندیشمندان و اساتید جوان جهان اسلام در حوزه‌ی علوم سیاسی و علوم انسانی خصوصاً در دانشگاه‌های ایران هستیم و این امید به وجود آمده است که با تولید منابع علمی و نظریه‌های جدید به خصوص در حوزه‌ی علوم انسانی مبتنی بر فلسفه‌ی جهان‌بینی متعالی اسلام ناب محمدی و همچنین با تکیه بر دستاوردهای مختلف علوم انسانی کشورهای اسلامی بتوان جریان فکری یک طرفه را به گفتگوی دوطرفه با اندیشمندان و نخبگان حق طلب،

صلاح جو، آزاداندیش و طرفدار حقوق بشر در غرب با استفاده از رسانه‌های جدید به ویژه فضای مجازی تبدیل نمود.

پس از تألیف کتاب (وحدت جهان اسلام؛ چشم‌انداز آینده) در سال ۱۳۸۷ و ترجمه‌ی آن به سه زبان عربی، انگلیسی و ترکی استانبولی و استقبال خوبی که از آن به عمل آمد، طی سال‌های ۱۳۸۸ به بعد، تمامی پژوهشگران موسسه‌ی آینده پژوهی جهان اسلام با راهبری کلی و جزئی اینجانب مشغول تدوین و تألیف مجموعه کتاب‌هایی با عنوان «جهان اسلام» هستند. مجموعه‌ی مطالعات و تألیف‌ها به منظور دسترسی به اهداف زیر می‌باشند:

(۱) شناخت مسائل مختلف سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و... ملت‌ها و دولت‌های مختلف عضو سازمان کنفرانس اسلامی.

(۲) تقویت عوامل هم‌گرایی و وحدت جهان اسلام و تبیین حرکت به سمت آرمان‌نهایی تشکیل «امت اسلامی» بر مبنای اعتقادات مشترک اسلامی قرآن کریم و پیامبر عظیم‌الشأن اسلام حضرت محمد(ص) بنده بر این اعتقاد که جهان اسلام از چنان قدرت مادی و معنوی عظیمی برخوردار است که می‌تواند در قرن بیست و یکم با جریان مادی‌گرایی و سرمایه‌داری به رهبری آمریکا و صهیونیسم مقابله کند و پیروز شود.

(۳) توسعه درک و فهم عموم مردم و دانشجویان ملت‌های اسلامی نسبت به شناخت جغرافیای سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و... کشورهای مختلف سیاسی به عنوان یک پیکره‌ی واحد، از اقیانوس اطلس تا اقیانوس آرام و شناخت توانمندی‌ها و فرصت‌ها برای آینده‌ای روشن در قرن حاضر و مقابله با چالش‌ها و تنگناها و توطئه‌های مراکز استکباری که به دنبال تفرقه میان ملت‌ها و دولت‌های اسلامی هستند.

(۴) کمک به اندیشمندان، نخبگان و سیاستمداران جهان اسلام برای تقویت همگرایی سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و رسانه‌ای به منظور ارتقاء منافع مشترک کشورهای اسلامی.

در این راستا، رهبر حکیم انقلاب اسلامی امام خامنه‌ای (مدظله العالی) می‌فرمایند:

«اسلام ثابت کرده است ظرفیت آن را دارد که امت خود را به اعتلای مدنی و عزت و قدرت سیاسی برساند. ایمان و مجاهدت و پرهیز از تفرقه تنها شرط‌های تحقق این هدف بزرگ است.»^(۲)

۵. نظریه‌پردازی در حوزه‌ی منابع قدرت بین‌المللی و امنیت بین‌الملل و اثبات این نظریه که

۲. هشتمین اجلاس سران کشورهای سازمان کنفرانس اسلامی، ۱۳۷۶

جهان قرن بیست و یکم به سمت چند قطبی شدن قدرت در حال شکل‌گیری است و جهان اسلام با داشتن منابع قدرت عظیم بالقوه و توانمندی‌های فرهنگی و تمدنی و اقتصاد مبتنی بر انرژی (نفت و گاز) و موقعیت برتر جغرافیایی کشورهای اسلامی در قاره‌های آسیا و آفریقا می‌تواند به عنوان یک قطب بزرگ قدرت جدید بروز و ظهور کند و در ایجاد صلح و امنیت منطقه‌ای و جهانی اثرگذار باشد.

لازم به ذکر است که مجموعه‌ی کتاب‌های جهان اسلام حاصل همکاری جمعی از اندیشمندان حوزه‌های مختلف علوم انسانی، علوم جغرافیایی و علوم سیاسی و روابط بین‌الملل با اینجانب در مؤسسه‌ی آینده‌پژوهی جهان اسلام می‌باشد. لذا وظیفه خود می‌دانم از زحمات آقایان دکتر علیرضا فرشچی، دکتر سیدحمزه صفوی، احمد صدقی، جواد زمان‌زاده دربان، صادق جوکار و مصطفی مهرورزی که در به ثمر نشستن این مجموعه‌ی آثار سهم بیشتری ایفا نموده‌اند تشکر و قدردانی نمایم.

در پایان با بیان این حقیقت که توفیق الهی و تدابیر و رهنمودهای حکیمانه‌ی رهبر کبیر انقلاب اسلامی حضرت امام خمینی (رضوان الله تعالی علیه) و حضرت امام خامنه‌ای (مدظله العالی) درباره‌ی تکالیف و وظایف سرنوشت‌ساز مسلمانان و کشورها و دولت‌های اسلامی برای تحقق آینده‌ای توأم با عزت اسلامی و پیشرفت و عدالت و آزادی، اصلی‌ترین انگیزه‌ی همه دست‌اندرکاران تألیف و چاپ و نشر و توزیع این مجموعه کتاب‌های جهان اسلام طی سه سال گذشته بوده است.

«کَتَبَ اللهُ لَّا غَلْبَانَ أَنَا وَرُسُلِي»

دکتر سیدیحیی (رحیم) صفوی

تهران، تابستان ۱۳۹۱

فهرست مطالب

۷	مقدمه
۱۱	فهرست مطالب
۱۵	اردن
۱۷	موقعیت جغرافیایی
۱۸	جمعیت
۲۰	پیشینه
۲۲	دوران معاصر
۳۰	اقتصاد
۴۵	مراجع قانونی، قضایی و اجرایی
۴۹	ادیان و مذاهب
۵۱	مطبوعات
۵۳	رادیو و تلویزیون
۵۳	فرهنگ و ورزش
۵۵	وضعیت دفاعی
۵۹	تجهیزات نیروهای شبه نظامی
۵۹	بررسی های آماری
۶۴	پی نوشت
۶۵	الجزایر
۶۷	موقعیت جغرافیایی
۶۷	طبیعت
۷۰	جمعیت و ویژگی های آن
۷۲	پیشینه
۸۴	اقتصاد
۹۹	مراجع قانونی، قضایی و اجرایی
۱۰۳	مذهب
۱۰۴	مطبوعات
۱۰۶	رفاه و سلامت
۱۰۷	وضعیت دفاعی
۱۱۱	بررسی های آماری
۱۱۵	پی نوشت
۱۱۷	تونس
۱۱۹	موقعیت جغرافیایی
۱۲۲	پیشینه
۱۲۸	اقتصاد
۱۴۴	مراجع قانونی، قضایی و اجرایی
۱۴۹	دین

۱۴۹.....	مطبوعات.....
۱۵۲.....	رفاه اجتماعی.....
۱۵۳.....	محیط زیست.....
۱۵۳.....	وضعیت دفاعی نظامی.....
۱۵۵.....	بررسی‌های آماری.....
۱۶۰.....	پی نوشت.....

۱۶۳..... سوریه.....

۱۶۵.....	موقعیت جغرافیایی.....
۱۶۶.....	جمعیت.....
۱۶۷.....	پیشینه.....
۱۷۸.....	اقتصاد.....
۱۹۴.....	مراجع قانونی، قضایی و اجرایی.....
۱۹۸.....	تنوع مذهبی.....
۲۰۰.....	فرهنگ.....
۲۰۱.....	آموزش.....
۲۰۲.....	رفاه اجتماعی و بهداشت.....
۲۰۳.....	وضعیت نظامی.....
۲۰۷.....	بررسی‌های آماری.....
۲۱۲.....	پی نوشت.....

۲۱۵..... فلسطین.....

۲۱۷.....	موقعیت جغرافیایی.....
۲۲۲.....	جمعیت.....
۲۲۴.....	پیشینه.....
۲۴۴.....	اقتصاد.....
۲۶۲.....	نظام پولی، ارزی و مالی (باتکداری).....
۲۶۳.....	تجارت صنعت.....
۲۶۴.....	حمل و نقل.....
۲۶۴.....	مراجع قانونی، قضایی و اجرایی.....
۲۶۷.....	مذهب و دین.....
۲۶۸.....	مطبوعات.....
۲۶۹.....	رسانه‌های گروهی و ارتباطات.....
۲۶۹.....	آموزش.....
۲۶۹.....	وضعیت دفاعی.....
۲۷۱.....	بررسی‌های آماری.....
۲۷۷.....	پی نوشت.....

۲۷۹..... لبنان.....

۲۸۱.....	موقعیت جغرافیایی.....
----------	-----------------------

۲۸۲.....	جمعیت.....
۲۸۲.....	پیشینه.....
۲۸۸.....	اقتصاد.....
۳۰۵.....	تجارت و صنعت.....
۳۰۶.....	مراجع قانونی، قضایی و اجرایی.....
۳۱۰.....	ادیان و مذاهب.....
۳۱۲.....	فرهنگ.....
۳۱۲.....	آموزش.....
۳۱۳.....	وضعیت دفاعی.....
۳۱۶.....	بررسی‌های آماری.....
۳۲۲.....	پی نوشت.....
۳۲۵.....	لیبی.....
۳۲۷.....	موقعیت جغرافیایی.....
۳۲۸.....	جمعیت.....
۳۲۸.....	پیشینه.....
۳۳۵.....	اقتصاد.....
۳۴۸.....	نظام مالی.....
۳۵۱.....	مراجع قانونی، قضایی و اجرایی.....
۳۵۲.....	مذهب.....
۳۵۳.....	مطبوعات.....
۳۵۴.....	فرهنگ.....
۳۵۵.....	آموزش.....
۳۵۶.....	رفاه اجتماعی.....
۳۵۷.....	محیط زیست.....
۳۵۷.....	وضعیت دفاعی.....
۳۶۰.....	بررسی‌های آماری.....
۳۶۳.....	پی نوشت.....
۳۶۵.....	مراکش.....
۳۶۷.....	موقعیت جغرافیایی.....
۳۶۸.....	پیشینه.....
۳۷۴.....	اقتصاد.....
۳۷۸.....	صنایع.....
۳۸۱.....	بازرگانی خارجی.....
۳۹۱.....	مذهب.....
۳۹۱.....	مطبوعات.....
۳۹۲.....	فرهنگ.....
۳۹۳.....	وضعیت دفاعی.....

۳۹۶	بررسی‌های آماری
۴۰۰	پی‌نوشت
۴۰۳	مصر
۴۰۵	مقدمه
۴۰۶	موقعیت جغرافیایی
۴۰۷	جغرافیای انسانی
۴۰۸	پیشینه
۴۱۵	اقتصاد
۴۴۰	بازرگانی (تجارت و صنعت)
۴۴۲	حمل و نقل و ارتباطات
۴۴۴	وضعیت فرهنگی و آموزشی
۴۵۰	مراجع قانونی، قضایی و اجرایی
۴۵۳	مذهب
۴۶۱	بررسی‌های آماری
۴۶۷	پی‌نوشت